

«Το κοινωνικόν ζήτημα άρχισε δειλά-δειλά να τίθεται εν Ελλάδι επί τάπητος. Μέχρι πρότινος και πολιτευόμενοι και τύπος και οικοκυραίοι και φτωχολογία μόνο περί του πολιτικού ζητήματος ησχολούντο, μόνον περί της επιρροής εκάστου κόμματος και της διανομής των λαφύρων της εξουσίας εβασάνιζαν τον νουν. Οι πάντες σχεδόν είχαν θεωρήσει το Κουβέρνο ως μίαν οικονομικήν κολυμβήθραν του Σιλβάμ, εις ην όστις επρόφθανε να βουτήση θα εγίνετο οικονομικώς υγιής. Δεν υπήρχεν γονεύς όστις να μη εφιλοδόξει να ιδή το παιδί του όχι βουλευτήν και δήμαρχον, αλλ' απλούν γραμματικόν, και δεν υπήρχε διδάσκαλος όστις να μη εδίδασκεν εις τους μαθητάς του την αποστροφην και περιφρόνησιν προς την παραγωγικήν εργασίαν και να μην εξύπνει και εξεθείαζε την γραφειοκρατίαν, το ζην διά της εργασίας των άλλων.

Ο πόθος ούτος της καταλήψεως δημοσίων θέσεων, όστις εγεννήθη εκ της ζηλοτυπίας των ραγιαδων, ή μάλλον των προεστώτων εν τη εποχή της δουλείας προς τον άνετον βίον των Τούρκων υπαλλήλων, και όστις βεβαίως εκαλλιεργήθη κατά την εποχήν της επαναστάσεως εκ μέρους των αρχηγών, δύναται τις ειπείν ότι υπήρξεν η κυρία αιτία της μετά την επανάστασιν ενσκηψάσης ιδίως εις τας πόλεις γραμματομανίας, ήτις έκαμνε τους γονείς να λησμονώσι και αυτό το πατρικόν προς τα τέκνα των φίλτρο. Τις δεν ενθυμείται το περίφημο εκείνο των γονέων προς τους διδασκάλου όταν εισήγον τα τέκνα των εις το σχολείον; “Σου παραδίδω παιδί, να μου παραδώσεις κόκκαλα”;

Και την υπαλληλομανίαν αυτήν και την γραμματομανίαν υπέθαλπε και η ιδέα ότι θα ευρύσκοντο ταχέως τα όρια του νέου κρατιδίου και ότι με την εύρησιν αυτήν θα ηύξανεν και η

ανάγκη των υπαλλήλων, επομένως πάντες οι γραμματισμένοι θα εύρισκον θέσεις και προαγωγήν.

Και τω όντι, με τα χάλια της γεωργίας και της κτηνοτροφίας κατά την εποχήν εκείνην της τέφρας και των ερειπίων, και με τον άνετον σχετικώς βίον ον υπέσχετο η υπαλληλία, πώς να μην απορροφηθώσιν οι ολίγοι και να μην παρασυρθώσιν οι πάντες από την πολιτικήν, και να μη γίνουν πολιτοκομανείς συζητηταί των καφενείων και των μαγαζιών, να μην πλεονάσουν οι θεσιθήραι;

Και ιδού το Κράτος, το οποίον νομίζουν οι πολλοί ότι εάν λείψη θα χαλάση ο κόσμος, ιδού ότι

εγένετο πηγή διαφθοράς ολόκληρου σχεδόν λαού. Ως ανεμείχθη ο ελληνικός λαός εις το Κράτος, ως εις την συνείδησίν του εύρε θέσιν η μυσαρά ιδέα του ζην δια της εργασίας των άλλων, ως αφέθη ελευθέρα η εκδήλωσις της νόσου ήτις κατατρώγει τον καθεστώτα οργανισμόν των κοινωνιών, ο ανταγωνισμός, όλα τα πάθη, ως τα τέκνα του Αιόλου, εξηγρίωσαν τας πριν γαληνιαίας σχετικώς ψυχάς του Λαού και τον κατέστησαν το πλείστον ψεύστην, απατεώνα, φιλόδικον, κακούργον, ασυνείδητον, περισσότερο δούλον αφ' ό,τι ήτο πριν.

Εις τον αμφιβάλλοντα περί της τοιαύτης ολεθρίας επιρροής του Κράτους επί των συνειδήσεων, δεν έχομεν η να τω υπομνήσωμεν τους ως αρίστους θεωρουμένους υπό των συμπολιτών τους άνδρας, οίτινες ως καταλάβουν μίαν θέσιν, ως αναλάβουν μίαν διαχείρισιν, αμέσως διεφθείρονται και εξαχρειούνται.

των δημάρχων και της συμμορίας των, τας διαπομπεύσεις των γυναικών, το κόψιμο των μυστακίων, τας πυρπολήσεις των επίπλων, το χύσιμο των βαρελιών, το φάγωμα των ορνίθων, το αλύπητο ξύλο, τας φυλακίσεις, τας εξορίας, την τυραννίαν.

Αλλ' επειδή το Κράτος δεν ηδυνήθη, ούτε ήτο δυνατόν να ικανοποιήση τας ορέξεις όλων, αφ' ου μάλιστα δεν ηύξανεν εδαφικώς όσον ελπίζετο, μ' όλον τον τεράστιον πολλαπλασιασμόν των υπαλλήλων, ον απήτησεν η εφαρμογή φορολογικών νόμων, οία το της φορολογίας του καπνού, των μονοπωλείων κ.λ. ίνα επαρκέση εις τας προς τους δανειστάς του υποχρεώσεις - παράδοξος τρόπος δευτετήσεως των οικονομικών δι' επιβαρύνσεως του

